Beyond Gillette.

"The third blade is invisible.
It belongs to me."

FERDINANDO FREGA

NANDO THE SCRIBE

THE GILLETTE QUADRILOGY • VOLUME IV

NAPLES-POST.COM

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ GILLETTE

THE COMPANY · 12

Ο τέταρτος τόμος της Τετραλογίας Gillette: ένας μάνατζερ που προσλαμβάνεται για να διευθύνει ένα ναπολιτάνικο γραφείο τελετών και καταλήγει να συνταγογραφεί ξυριστικές μηχανές Gillette στους νεκρούς, έπειτα η δική του κηδεία με φόρμα, μια μεταθανάτια ζωή με γκισέ υποδοχής και διαδικασίες ένταξης, οι κηδείες πέντε δισεκατομμυριούχων που παρακολουθεί ως σύμβουλος, και ένα τελευταίο αίτημα: να ξαναγεννηθεί στην Αμερική — με υπογραφή κατά την παράδοση.

ΚΟΛΟΦΩΝΑΣ

Ferdinando Frega — Nando the Scribe — Η Πέμπτη Λεπίδα

Πρωτοπόρος της αφήγησης του Κώδικα Συμπεριφοράς. Έχτισε ένα εκδοτικό οικοσύστημα του ενός δολαρίου γύρω από μία μόνο ιδέα: η χρηματοοικονομία δεν έχει πρόβλημα χρημάτων. Έχει πρόβλημα συμπεριφοράς.

Επιμέλεια και έκδοση στο πλαίσιο του οικοσυστήματος **ONEDOLLAR-STORIES**. Ψηφιακή αρχιτεκτονική: **NAPLES-POST · NOASPECTTIME · ONEDOLLAR-STORIES.** Πρώτη έκδοση το 2026. Στοιχειοθετημένο σε καθαρή, σύγχρονη τυπογραφική διάταξη, βελτιστοποιημένη για ψηφιακή ανάγνωση. Εκδόθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

© 2026 Ferdinando Frega. Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Κανένα μέρος της παρούσας έκδοσης δεν επιτρέπεται να αναπαραχθεί, να διανεμηθεί ή να μεταδοθεί σε οποιαδήποτε μορφή ή με οποιοδήποτε μέσο, συμπεριλαμβανομένης της φωτοτύπησης, της ηχογράφησης ή άλλων ηλεκτρονικών ή μηχανικών μεθόδων, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια του συγγραφέα, εκτός από σύντομα αποσπάσματα που περιλαμβάνονται σε κριτικές παρουσιάσεις και ορισμένες άλλες μη εμπορικές χρήσεις που επιτρέπει ο νόμος περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται η μη εξουσιοδοτημένη χρήση, αναπαραγωγή ή διανομή του έργου.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Αυτός είναι ο τέταρτος και τελευταίος τόμος της Τετραλογίας Gillette.

του Ferdinando Frega — Nando the Scribe.

Η πλήρης σειρά:

Τόμος I — Τρεις λεπίδες. Μία Gillette. (2026) naples-post.com

Τόμος II — Brand Narrative Gillette. (2026) naples-post.com

Τόμος III — Η αδύνατη Gillette. (2026) naples-post.com

Τόμος IV — Πέρα από τη Gillette. (2026) naples-post.com

Αυτός ο τόμος δεν κλείνει την αφήγηση. Γκρεμίζει τον τελευταίο τοίχο.

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΟΨΙΜΟ

Οι περισσότεροι άνθρωποι περνούν τη ζωή τους προσπαθώντας να γίνουν αποδεκτοί από συστήματα που δεν έχτισαν οι ίδιοι. Εταιρικά συστήματα. Εκδοτικά συστήματα. Κοινωνικά συστήματα. Οικογενειακά συστήματα.

Προσαρμόζονται. Διαπραγματεύονται. Περιμένουν αναγνώριση.

Εγώ δεν είχα ποτέ αυτή την υπομονή.

Τη ζωή μου τη διαμόρφωσαν τρεις λεπίδες.

Η πρώτη ανήκε σε έναν άνθρωπο που μετέτρεψε μια απορριμμένη ιδέα σε ένα από τα πιο αναγνωρίσιμα ονόματα της σύγχρονης ιστορίας: τον **King Camp Gillette**.

Η δεύτερη ανήκε στον πατέρα μου — σαράντα χρόνια μέσα στην The Gillette Company — που μου έμαθε ότι η πειθαρχία δεν φωνάζει· ρυθμίζει με ακρίβεια.

Η τρίτη είναι αόρατη. Ανήκει σε μένα. Κόβει μέσα από βιομηχανίες, ταυτότητες, χώρες, αποτυχίες, επιτυχία, γραφή, σιωπή — και συστήματα που ακόμη δεν ξέρουν πού να με τοποθετήσουν.

Αυτό το βιβλίο δεν είναι γιορτή της επιτυχίας. Δεν είναι απομνημονεύματα. Δεν είναι εγχειρίδιο επιχειρήσεων. Δεν είναι λογοτεχνία που ζητά έγκριση.

Είναι το χρονικό του τι συμβαίνει όταν ένας άνθρωπος παύει να ρωτά πού ανήκει και αρχίζει να χτίζει δομές που αναγκάζουν την πραγματικότητα να τον αναγνωρίσει.

Κάποια ονόματα πουλάνε προϊόντα. Κάποια ονόματα χάνονται. Κάποια ονόματα αφήνουν σημάδια πολύ αφού έχει φύγει το χέρι.

Αυτή είναι η ιστορία τριών λεπίδων. Και του γιατί ένα όνομα δεν ήταν ποτέ αρκετό.

Η ΔΟΥΛΕΙΑ

Η δουλειά ποτέ δεν με τρόμαξε, ποτέ δεν με έκανε δυστυχισμένο. Αστειευόμουν με όσους υπέφεραν: *«Αν σου έρθει όρεξη για δουλειά, πήδα πάνω μου»*. Ένας τρόπος να ξορκίσω τη μιζέρια τους και να τους δείξω ότι για μένα η δουλειά ήταν απλώς πληρωμένη διασκέδαση.

Με κοίταζαν και δεν καταλάβαιναν. Ήμουν πάντα χαμογελαστός, πάντα ευτυχισμένος, ακόμη κι όταν στα χαρτιά δούλευα είκοσι ώρες τη μέρα. Η κούραση ήταν μια πολυτέλεια που δεν με είχε διεκδικήσει ακόμη.

Με τον καιρό κατάλαβα γιατί: ένας παππούς μεταλλωρύχος, ένας πατέρας που πουλούσε χωρίς να σταματά ποτέ, κι εγώ — το προϊόν των γονιδίων τους. Δεν θα μπορούσα να βγω αλλιώτικος.

Στις καθημερινές μου εκφράσεις, εξωστρεφείς και δυνατές, δήλωνα ότι δούλευα για την καλύτερη εταιρεία του κόσμου. Ο κόσμος δεν καταλάβαινε, κι εγώ δεν μπορούσα να το εξηγήσω. Τα χρήματα ήταν απλώς η συνέπεια μιας καθημερινής παράστασης ανάμεσα σε θέατρο και προβλήματα — το πρώτο σε έβαζε να σκεφτείς, τα δεύτερα σε ανάγκαζαν να λύσεις.

Έτσι γύρισα τον κόσμο, πάνω από εξήντα πέντε χώρες. Η ζωή μου ως σύμβουλος και καθοδηγητής γέμιζε κάθε ώρα εκτός από τη νύχτα. Ώσπου μια μέρα η κόρη μου μού ζήτησε να γυρίσω σπίτι, στην Ιταλία.

Πώς να πω όχι. Ήταν το 2020. Τη στιγμή που μπήκα στο σπίτι, χτύπησε το τηλέφωνο — κωδικός του Μιλάνου. Μια γυναικεία φωνή: *«Είμαι η δρ Musolino από τη MERCURY URVAL. Έχουμε*

το βιογραφικό σας. Ένας πελάτης μας ψάχνει ένα προφίλ σαν το δικό σας. Ποια είναι η διαθεσιμότητά σας;»

«Συγγνώμη», είπα, «μόλις γύρισα από τη Νότια Αμερική και δεν είμαι σίγουρος ότι κατάλαβα ποια είναι η δουλειά σας».

Γέλασε, λαμπερή, οξυδερκής, και πέρασε στα ισπανικά: *«Yo busco la cabeza por un trabajo. ¿Entiende?»* Απάντησα: *«Claro que sí»*. Γελάσαμε και οι δύο.

«Πότε μπορούμε να κάνουμε βιντεοκλήση;» «Κλείστε τη στο Zoom και στείλτε μου τον σύνδεσμο. Είμαι συνεπής. Είμαι σοβαρός». «Ξέρουμε ότι είστε σοβαρός. Είστε ο γιος του Ομίλου Gillette. Συνεργαστήκαμε μαζί τους χρόνια. Εσείς όμως δεν περάσατε ποτέ από εμάς». «Δεν ήξερα ότι δουλεύατε εκεί. Καλή ευκαιρία να σας γνωρίσω τώρα. Ό,τι κι αν γίνει, θα είναι επιτυχία».

Έκλεισα το τηλέφωνο. Η κόρη μου είχε συνοφρυωθεί. «Τι συμβαίνει;» «Μπαμπά, είσαι παντρεμένος. Μόλις μπήκες και ήδη μιλάς με άλλη γυναίκα;» «Giorgia», είπα, «η αμαρτία δεν γίνεται όταν μιλάς. Μόνο όταν ξαπλώνεις».

Γελάσαμε.

Η ΒΙΝΤΕΟΚΛΗΣΗ

Εμφανίστηκα καλοντυμένος: ξυρισμένος, καθαρός, ρολόι, γαλάζιο πουκάμισο, μπλε γραβάτα… και από κάτω μόνο το μποξεράκι. Η γυναίκα μου είχε μετακινήσει τα παντελόνια μου κάπου μέσα στο σπίτι και δεν μπορούσα να ανοίξω τη βαλίτσα για να βγάλω άλλο ένα.

Έκανε ζέστη. Ειλικρινά, δεν ανησυχούσα. Ήμουν πεπεισμένος ότι δεν θα έβλεπε ποτέ κάτω από τη μέση μου. Τουλάχιστον, έτσι

νόμιζα.

Η κλήση ξεκίνησε. Μου εξήγησε την εταιρεία: μια ναπολιτάνικη πολυεθνική που δραστηριοποιείται σε όλη την Ευρώπη, τρία υποκαταστήματα, 176 οχήματα, σχεδόν 120 υπάλληλοι. Χρειάζονταν έναν μάνατζερ για να διευθύνει το κανάλι των υπευθύνων προβολής και την ομάδα πωλήσεων.

Ταίριαζε με τις ικανότητές μου. Όταν όμως ρώτησα σε ποιον κλάδο δραστηριοποιούνταν, γέλασε.

«Μπορούμε να μιλάμε στο μικρό όνομα;» «Βεβαίως». «Είμαι η Marta». «Είμαι ο Nando».

«Είναι ηγέτες της αγοράς στον χώρο των κηδειών. Το σλόγκαν τους είναι: *“Αν πεθάνεις, η αξία των δαπανών σου αυξάνεται”*».

Δεν ταράχτηκα. Έπρεπε να καταλάβω τι σχέση είχαν οι υπεύθυνοι προβολής με τους νεκρούς.

Η πραγματική δουλειά συνοψιζόταν έτσι: **υπεύθυνος για την οπτική διάταξη της μεταθανάτιας έκθεσης.**

Δεν το έπιασα. «Συγγνώμη, τι πρέπει να κάνω;» «Συντονίζετε το προσωπικό που τοποθετεί τους νεκρούς στα φέρετρα, τους ντύνει, τους καθαρίζει και φροντίζει να είναι ευπαρουσίαστοι για την οικογένεια».

«Και το ενδιαφέρον κομμάτι είναι τα χρήματα», πρόσθεσε. «Αν δεχτείτε, ο πρώτος μήνας είναι 12.500 ευρώ συν τα έξοδα. Χωρίς σύμβαση. Μόνο με απόδειξη».

«Γιατί όχι τιμολόγιο;» «Καλή ερώτηση. Έσβησαν αυτή τη λέξη από το λεξιλόγιό τους. Οι περισσότεροι νεκροί, κατά τις οικογένειές τους, έπεσαν θύματα των *“fatture”* — των μαγικών, όχι

των φορολογικών. Γι' αυτό, παρακαλώ, μην αναφέρετε τιμολόγια».

«Τόπος εργασίας;» «Επιλογή σας: Νάπολη, Βαρκελώνη, Λονδίνο. Μπορείτε να ξεκινήσετε σε τρεις μέρες».

Σκέφτηκα: όλη μου τη ζωή διαχειριζόμουν ζωντανούς. Πόσο δύσκολοι μπορεί να είναι οι νεκροί;

Αποχαιρετιστήκαμε. Της είπα ότι θα πήγαινα στη Νάπολη. Θα μου έστελνε τις λεπτομέρειες με ηλεκτρονικό μήνυμα. Δεν χρειαζόταν να της πληρώσω τίποτα.

«Γιατί όχι;» «Σήμερα κερνάω εγώ. Την επόμενη φορά που θα είστε στο Μιλάνο, καλέστε με για δείπνο. Ακόμη κι αν είμαι παντρεμένη, για ένα βράδυ θα γίνω εντελώς ελεύθερη για εσάς».

Σηκώθηκα, νομίζοντας ότι η κλήση είχε τελειώσει. Εκείνη ήταν ακόμη συνδεδεμένη. Με είδε με το μποξεράκι.

Έσκασε στα γέλια. «Ελπίζω να μη σκοπεύετε να δουλεύετε έτσι. Δεν είναι έτοιμοι να σας πληρώνουν τόσα — ούτε να βλέπουν έναν μάνατζερ με τα εσώρουχα».

Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Έφτασα στον Κεντρικό Σταθμό της Νάπολης. Ένας άντρας με μαύρο σακάκι και κασκέτο κρατούσε μια πινακίδα: **sg. FREGA MAN… AGER.**

Πού βρίσκομαι;

Με χαιρέτησε. «Πρέπει πρώτα να κάνουμε μια παράδοση, μετά πάμε στα κεντρικά».

Μπήκαμε σε μια Mercedes 300 CDI — έκδοση νεκροφόρας. Η βαλίτσα μου έμεινε μπροστά. Πίσω δεν υπήρχε χώρος: εκεί ήταν

το φέρετρο. Η παράδοση της ημέρας.

Σταματήσαμε στην κατοικία του εκλιπόντος. Μια γυναίκα είπε: «Όχι, ο νεκρός δεν είναι εδώ τέτοια ώρα. Θα τον βρείτε στο νούμερο 38. Αυτό είναι το δώδεκα».

Όχι η Cinecittà. Οι Ισπανικές Συνοικίες. Φτώχεια, εγκληματικότητα, ειρωνεία, επιβίωση.

Άρχισα να γελάω. Ήξερα ότι αυτή θα ήταν μια μοναδική εμπειρία. Αδύνατον να τη διηγηθώ — δεν θα με πίστευε ποτέ κανείς.

Στη σωστή διεύθυνση, πριν ξεφορτώσει το φέρετρο, ο οδηγός ρώτησε: «Ο νεκρός είναι εδώ;» Η γυναίκα απάντησε: «Η γιορτή είναι εδώ».

«Αλλά πριν ξεφορτώσετε, πρέπει να ξέρω αν πλήρωσαν το φέρετρο», πρόσθεσε.

Τηλεφώνησε στην εταιρεία. Επιβεβαιώθηκε. Ένα φέρετρο *reverse class*.

Δεν κατάλαβα. Στο αυτοκίνητο ρώτησα τον Paolo, τον οδηγό: «Τι σημαίνει reverse;»

Με κοίταξε. «Είναι σαν τους ανακατασκευασμένους φορητούς υπολογιστές. Ένα επισκευασμένο φέρετρο. Εγγύηση ενός έτους. Το πήραμε από μια άλλη αποθήκη κηδειών, το καθαρίσαμε, αλλάξαμε την επένδυση, το απολυμάναμε και το ξαναβγάλαμε στην αγορά».

«Και το πλεονέκτημα;» «Η οικογένεια πληρώνει τη μισή τιμή. Γλιτώνουν. Στη Νάπολη τα προσέχουν αυτά».

ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ

Ένα σπίτι στην άκρη του δρόμου με ένα τεράστιο χωράφι γύρω του. Δίπλα του δύο αποθήκες. Κάθε βράδυ το ίδιο φορτηγό, ο ίδιος οδηγός, την ίδια ώρα, παρέδιδε άδεια φέρετρα. Με έβαλε σε σκέψεις — όχι όμως σε ανησυχία.

Κοίταξα μια ετικέτα: *Made in Austria*. Ψεύτικη. Πραγματική προέλευση: δώδεκα χιλιόμετρα πιο πέρα, **SECONDIGLIANO.**

Ο Maurizio, ο ιδιοκτήτης, με πήγε σε ένα B&B. Μικρό στούντιο, λειτουργικό. Μια νεαρή, ευγενική, παχύσαρκη Πολωνή καθαρίστρια που κοίταζε αλλά δεν μιλούσε.

Το επόμενο πρωί τη χαιρέτησα στα πολωνικά. Έλιωσε.

Τηλεφώνησε η γυναίκα μου. Δεν της είπα για το θέαμα. Μόνο ότι ήταν σοβαρή δουλειά. Κι εγώ πάντα δίνω τα πάντα. Η δουλειά δεν είναι παιχνίδι.

Ποτέ μην αφήσεις τον χωρικό να μάθει πόσο νόστιμο είναι το τυρί με τα αχλάδια.

Στις 02:00 ο Paolo χτύπησε την πόρτα μου. «Πρέπει να φύγουμε. Μια παράδοση. Πρέπει να δώσετε οδηγίες για τη δουλειά σας».

Κανείς δεν μου είχε πει ποια ήταν η δουλειά μου.

Λίγα χιλιόμετρα. Ένας άντρας εβδομήντα δύο χρονών. Καρδιακή προσβολή. Έπρεπε να τον ντύσουν, να τον καθαρίσουν, να τον ετοιμάσουν για τις φωτογραφίες.

«Πώς να τον ξυρίσουμε;» ρώτησαν.

«Χρησιμοποιήστε ένα Gillette ΜΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ». Δεν είχαν. Μου έδειξαν μια ξυριστική μηχανή Gillette που την έλεγαν *τσάπα*. Πού στον διάολο βρίσκομαι.

Ετοιμάζονταν να χρησιμοποιήσουν ένα κομμάτι σαπούνι για αφρό. «Γιατί δεν χρησιμοποιείτε αφρό ξυρίσματος;»

«Χρησιμοποιούσαμε PRORASO. Αποκλειστική προσφορά 600 ml, στην τιμή των 200 ml. Κάναμε οικονομία. Όταν τελείωσε, γυρίσαμε στο σαπούνι».

«Πηγαίνετε να αγοράσετε μια λοσιόν για μετά το ξύρισμα από τη ΣΕΙΡΑ EMULSIONI. Χωρίς κυκλοφορία του αίματος, το οινόπνευμα δεν κολλάει στο δέρμα. Αυτή κολλάει».

Για τα ρούχα, η οικογένεια είχε φέρει το κοστούμι του γάμου. Φορεμένο στις δύο σημαντικότερες μέρες στη ζωή ενός άντρα: τον γάμο και τον θάνατο.

Λαϊκή φιλοσοφία παντού. Τη λογική την αντικαθιστά η ανάγκη. Γι' αυτό οι αληθινοί μάνατζερ δεν μένουν στα γραφεία — ζουν στην περιοχή, εκεί όπου ανασαίνει η πραγματικότητα.

Στον δρόμο της επιστροφής, άλλο τηλεφώνημα. Άλλο σπίτι. Ένας άντρας σαράντα χρονών, καρκίνος.

«Πώς να τον ξυρίσουμε;» ρώτησε η καινούρια ομάδα.

«Πηγαίνετε στο σούπερ μάρκετ. Αγοράστε ένα MACH3 ή ένα FUSION GILLETTE. Ένας άντρας στην ηλικία του αξίζει μια άνεση χωρίς ημερομηνία λήξης, όπου κι αν πηγαίνει. Και πάρτε ένα τζελ ξυρίσματος Gillette. Θα σας δείξω — λίγο στις άκρες των δαχτύλων και φουσκώνει σαν σαντιγί».

Ακολούθησαν τις οδηγίες. Οι οικογένειες ήταν ευχαριστημένες. Και κατάλαβα: ακόμη και αφού είχα φύγει από τη Gillette, συνέχιζα να πουλάω τα προϊόντα της. Δεν μπορούσα να κάνω αλλιώς. Η μητέρα είναι πάντα μαζί μου.

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

Κάθε μέρα έμοιαζε με θεατρικό έργο με διαφορετικούς ηθοποιούς. Ο θάνατος φαίνεται στατικός στους ζωντανούς — δεν είναι.

Μια γυναίκα ήρθε στο γραφείο. Η ηλικιωμένη μητέρα της μόλις είχε πεθάνει. Το αίτημά της με ξάφνιασε, αλλά δεν με σόκαρε.

Η εκλιπούσα ήταν ογδόντα τριών χρονών, με έντονη επανεμφάνιση τριχών στα πόδια. Πριν κλείσουν το φέρετρο, ήθελε να ξυρίσουν τη μητέρα της.

Έστειλα τη γυναικεία ομάδα. Ήταν έτοιμες να χρησιμοποιήσουν ανδρικές ξυριστικές μηχανές για ένα γυναικείο τελετουργικό — δύο κόσμοι που σπάνια συναντιούνται και συχνά συγκρούονται.

Μέχρι τη δεκαετία του '90, οι γυναίκες χρησιμοποιούσαν τις λεπίδες των συζύγων τους. Έπειτα η αγορά δημιούργησε προϊόντα για γυναίκες. Γιατί να μη δημιουργήσουμε νέες πολιτισμικές συνήθειες;

Είπα στη Vanessa να πάει στο πλησιέστερο μαγαζί και να αγοράσει AGILITÉ ΜΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ — αυτά που πουλούσαμε κάποτε — ή VENUS GILLETTE, μαζί με αφρό SATIN CARE.

Όλα έγιναν τέλεια. Μετά από επτά μέρες, η εταιρεία είχε λύσει το μεγαλύτερο πρόβλημά της: την **πληροφόρηση**.

Το βράδυ του Σαββάτου, οι ομάδες έκαναν ουρά για να πληρωθούν. Ήμουν κι εγώ στην ουρά. Μετά βγήκα, έφυγα και γύρισα σπίτι, στην οικογένειά μου.

Είχα δώσει σε εκείνους τους ανθρώπους τη γνώση μου. Και αποφάσισα ότι δεν έπρεπε να πληρωθεί. Όταν κάτι γίνεται για καλό, τα χρήματα δεν έχουν λόγο ύπαρξης.

Γιατί αυτός είμαι.

Nando

Η ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΚΗΔΕΙΑ

Πάντα προτιμούσα να αποφεύγω τις κηδείες. Ένιωθα πιο αξιοπρεπές να θυμάμαι τους ανθρώπους γι' αυτό που ήταν, όχι για το πώς τους έβαλαν σε κουτί και τους έστειλαν. Αυτή τη φορά όμως δεν μπορούσα να λείψω. Ήταν η *δική μου* κηδεία.

Έξι κακομοίρηδες κουβαλούσαν το φέρετρο. Η κόρη μου αρνήθηκε το κλασικό μαύρο κοστούμι και με έντυσε με φόρμα. «Όπου κι αν πηγαίνεις, καλύτερα να είσαι άνετος», είπε. Μαζί και τα αθλητικά παπούτσια. Και το κινητό μου, τοποθετημένο επιδέξια σε ένα θηκάκι. Ένα σετ για πικνίκ στον άλλο κόσμο.

Η νεκροφόρα ήταν αρκετά άνετη, αν και το πίσω αριστερό αμορτισέρ χρειαζόταν σοβαρή βοήθεια. Σε κάθε λακκούβα ο αριστερός μου όρχις γλιστρούσε έξω από το σλιπ. Μέσα στο φέρετρο δεν υπήρχε φως, οπότε δεν μπορούσα να τον βάλω στη θέση του. Μια πνοή φρέσκου αέρα στο σκοτάδι της αιωνιότητας.

Στην είσοδο της εκκλησίας με ακούμπησαν πάνω σε τέσσερα ξύλινα δοκάρια. Η μόνη μου έγνοια: με είχαν τοποθετήσει σωστά ή θα κυλούσα κάτω σαν σακί πατάτες; Ύστερα θυμήθηκα: ήμουν ήδη στο πάτωμα της ζωής, νεκρός.

Ο ιερέας μίλησε. Μερικές αλήθειες, πολλές επινοήσεις. Ύστερα η παρέλαση των ανθρώπων που διάβαζαν πράγματα για μένα. Ώσπου μια ηλικιωμένη γυναίκα πλησίασε, φίλησε το φέρετρο και ρώτησε: «Μπορώ να τον φιλήσω πριν τον βάλετε μέσα;»

Μια φίλη σηκώθηκε και είπε: «Ο άντρας μου πάντα μου ζητούσε το ίδιο πριν το βάλει μέσα. Ένα τελευταίο φιλί». Αχαχαχαχ.

Η τελετή τελείωσε. Για το νεκροταφείο φύγαμε μόνο εγώ κι ο οδηγός. Η διεύθυνση ήταν γραμμένη κατευθείαν πάνω στο φέρετρο: *Νεκροταφείο Condera, πτέρυγα οστεοφυλακίου, οικόπεδο σαράντα πέντε, τμήμα 23, δεύτερος όροφος, πρώτη κόγχη*. Αδύνατον να γίνει λάθος. Η ανθρωπότητα είχε εξελιχθεί: όχι πια ανδρικά και γυναικεία τμήματα. Μόνο νεκροί. Αποτελεσματικό.

Με παρέδωσε, χαιρέτησε με το χέρι κι έφυγε. Και σκέφτηκα: *Και τώρα τι κάνω;*

Δύο κυρίες — νεκρές εδώ και μερικά χρόνια — πέρασαν και με κάλεσαν για ένα διάλειμμα για καφέ, όσο το Συμβούλιο του Συνδικάτου Κηδειών ενέκρινε τους νέους κανόνες για τους νεοφερμένους.

Είχα περιέργεια, αλλά ήμουν κουρασμένος. Ένας νέος ρόλος, ένα νέο απόκτημα, κάτι να μάθω ώστε ο κόσμος να μπορεί να πει μόνο ένα πράγμα:

Είχα περιέργεια, αλλά ήμουν εξαντλημένος. Ήμουν νεκρός λιγότερο από μία μέρα και ήδη μου φόρτωναν γραφειοκρατία. Ακόμη και η αιωνιότητα είχε διαδικασίες ένταξης.

Nando

ΟΔΟΣ ALDILA', NEW YORK

Το βράδυ πριν συμβούν όλα, έφαγα λίγο βαριά. Τηγανητές πιπεριές με πατάτες, ένα χοιρινό κότσι ενός κιλού, δύο ποτήρια κόκκινο κρασί και — για να κλείσω με κομψότητα — ένα μπολ σαλάτα με φασόλια μπορλότι.

Ήταν 7 Μαΐου 2058. Ήμουν μόλις ενενήντα τριών, αλλά δεν το έδειχνα — δηλαδή δεν το διαφήμιζα. Γνήσιος Καλαβρός:

συγκρατημένος, όχι μυστικοπαθής. Αυτός ήταν ο τρόπος μου. Αυτός ήμουν εγώ.

Αχαχαχαχ.

Ύστερα συνέβη: είδα το σώμα μου ακόμη ξαπλωμένο στο κρεβάτι, κι εγώ ήμουν έξω από αυτό και κοίταζα. Προχώρησα προς το γραφείο για να ανοίξω τον υπολογιστή και να γράψω μια ιστορία — το έκανα τόσο καιρό που είχε γίνει το αγαπημένο μου χόμπι. Αλλά τα χέρια μου δεν διέταζαν πια τα ορατά πράγματα.

Ήμουν νεκρός. Ήμουν καθ' οδόν για τον άλλο κόσμο.

Το πρώτο ερώτημα που έθεσα στον εαυτό μου δεν ήταν ποιον θα συναντούσα ούτε πώς θα έφτανα εκεί. Όχι. Το μόνο που είχε κολλήσει στο μυαλό μου ήταν: **πώς θα αντιδρούσαν όσοι με ήξεραν στην αναχώρησή μου;**

Τους φανταζόμουν ήδη.

«Επιτέλους». — Όσοι με ανέχονταν πάντα.

«Ένα από τα κόλπα του είναι». — Οι απαισιόδοξοι.

«Άλλος ένας τρόπος να αφηγηθεί τη ζωή του». — Η παρέα του WordPress.

Οι τεχνητές νοημοσύνες δεν θα αντιδρούσαν καθόλου.

Συγγενείς και φίλοι; Είχαν ήδη περάσει αυτό το σύνορο πριν από μένα. Απλώς τους πρόφταινα.

Ένα χέρι στον ώμο μου έδειξε ότι κάποιος είχε έρθει να με πάρει. Κι αρχίσαμε να πετάμε — ή τουλάχιστον έτσι νόμιζα. Όχι όμως σαν τα πουλιά, όχι σαν τα αεροπλάνα, όχι σαν οτιδήποτε έχουμε ποτέ φανταστεί. Ούτε φτερά αγγέλων ούτε κινηματογραφική ανάληψη. Όλα αυτά ήταν απλώς η μορφή που μας είχαν πουλήσει.

Το πέρασμα ήταν εντελώς διαφορετικό.

Γύρισα να κοιτάξω το χέρι στον ώμο μου, και ήμασταν ήδη στο καινούριο σπίτι.

Καλύτερα κι από τη FedEx που παραδίδει δέματα. Αχαχαχαχ.

Ένας άντρας στην είσοδο έκανε τον έλεγχο εισόδου, κι εγώ είχα τον αριθμό μου για να μπω.

Το μηχάνημα «πάρε αριθμό» είχε καταργηθεί εδώ. Οτιδήποτε έμοιαζε με ουρά αντιπροσώπευε τον διάβολο, και οι μόνοι αντιπρόσωποι που επιτρέπονταν ήταν όσοι είχαν κάνει αυτή τη δουλειά εν ζωή. Τίποτε άλλο.

Ήρθε η σειρά μου, και η φράση υποδοχής ήταν:

«Ωχ όχι, επιτέλους καταφέραμε να σε φέρουμε εδώ. Δώδεκα φορές, δώδεκα απόπειρες. Ποιος είσαι;»

Κανείς ιδιαίτερος. Απλώς κάποιος που δεν περιμένεις.

Nando

ΣΥΝΕΧΕΙΑ Ι

Λοιπόν, είχα φτάσει σε αυτόν τον τόπο, γνωστό μόνο στους γιους της χήρας — τουλάχιστον όσο ζούσα. Αλλά τώρα τι υποτίθεται ότι θα γινόταν; Ποια γεγονότα; Έψαχνα τον διευθύνοντα σύμβουλο, αλλά δεν τον έβρισκα.

Πέρασε μια γυναίκα, καλοντυμένη, πολύ ευγενική. Δεν σταμάτησε. Άφησε ένα διπλωμένο σημείωμα στην πλησιέστερη επιφάνεια και συνέχισε να περπατά.

Το άνοιξα. Αίθουσα. Ώρα. Η Αίθουσα των Πρωτοπόρων, 11:00.

Χάρτης κανένας. Τα εργαλεία τα είχα ήδη.

Υπό εξέταση ήταν μόνο η τελευταία περίοδος της ζωής μου — μόλις 35 χρόνια. Στάθηκα τυχερός. Οι υπόλοιπες μαλακίες που είχα κάνει είχαν παραγραφεί. Δεν θα χρειαζόταν να δικαιολογήσω ή να εξηγήσω τίποτα.

Δεν ξέρω πώς — χωρίς να οδηγήσω, χωρίς αυτοκίνητο, χωρίς να περπατήσω — βρέθηκα μέσα στην αίθουσα. Και ποιον βρίσκω καθισμένο γύρω από το τραπέζι του συμβουλίου;

Βάζω στοίχημα ότι δεν θα το πιστέψεις ποτέ, όσο κι αν προσπαθήσεις.

Είμαι εγώ, στα 5 μου χρόνια. Κι άρχισα να κλαίω — όχι από συγκίνηση, αλλά επειδή δεν μπορούσα να καταλάβω πώς είχα φτάσει εκεί ούτε σε ποια ηλικία.

Αντήχησε μια γνώριμη ερώτηση:

«Θυμάσαι όταν σε ρώτησα αν ήσουν πρόθυμος να ζήσεις ως τα 93;»

«Ναι», απάντησα.

«Κι αργότερα, όταν σε ρώτησα αν ήσουν έτοιμος να υποφέρεις βλέποντας τους αγαπημένους σου να φεύγουν πριν από σένα;»

«Ναι», απάντησα.

«Εξακολουθείς να είσαι εξαιρετικά συνεπής. Το είπα στον διευθύνοντα σύμβουλο, αλλά δεν με πίστεψε. Και τώρα δεν ξέρουμε πού να σου ορίσουμε κατάλυμα».

Ο Δάντης έγραψε τη Θεία Κωμωδία, αλλά δεν προέβλεψε την κατηγορία σου. Ούτε ο Bezos με την Amazon τα κατάφερε. Και η Google κατέρρευσε για σχεδόν 30 χρόνια.

«Καταλαβαίνουμε απόλυτα, αλλά δώσε μας χρόνο. Σου ζητάμε να μείνεις σε standby».

Standby. Νόμιζα ότι ήταν όρος του μάρκετινγκ. Μετά αναρωτήθηκα μήπως ήταν και στάση της Κάμα Σούτρα. Ήμασταν στον άλλο κόσμο, κι εγώ ακόμη δεν είχα μελετήσει αυτή την έκφραση.

Nando

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΙΙ

Ο χρόνος εδώ λειτουργεί αλλιώς. Το πρόσεξα όταν προσπάθησα να μετρήσω πόσο καιρό περίμενα και είδα ότι ο αριθμός άλλαζε συνεχώς κατεύθυνση.

Ύστερα μια φωνή — όχι η δική της αυτή τη φορά. Απλώς μια φωνή, από κανένα σημείο της αίθουσας.

«Αίθουσα 2. 13:00».

Δεν ρώτησα πώς να πάω εκεί. Τα εργαλεία τα είχα ήδη.

Η επιτροπή είχε συνεδριάσει για να αποφασίσει τι θα έκανε μαζί μου. Μετά από μακρά συνεδρίαση, ανακοίνωσε την ετυμηγορία:

«Έχεις επίσημη εντολή να δημιουργήσεις την έκδοση ETERNITY του ONEDOLLAR.STORIE. ALDILA.’ Με έναν όρο».

«Ποιον όρο;»

«Πριν δημοσιεύσεις, πρέπει να διαβάσουμε τις ιστορίες».

Είχα ζήσει κάτι παρόμοιο και παλιότερα, αλλά αυτό ήταν το τελευταίο μέρος όπου θα έμενα. Κι έπρεπε να πάρω μια ήρεμη απόφαση.

Ρώτησα λοιπόν: «Τι παίρνω σε αντάλλαγμα;»

«Τι θέλεις;»

«Μόνο 1 USD».

Nando

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΙΙΙ

Κάποια στιγμή αναρωτήθηκα γιατί δεν πεινούσα, γιατί δεν έκανα ντους, δεν ξυριζόμουν, δεν έκανα την πρωινή μου ρουτίνα. Τι ανόητος που ήμουν — έγινε αμέσως προφανές: δεν είχα σώμα, οπότε τι να συντηρήσω;

Κανείς άλλος δεν φαινόταν. Όλοι όμως ήταν απλώς διακριτικοί, και πίσω από κάθε ψυχή υπήρχε μια αποστολή που δεν τη διαφήμιζε.

Ύστερα μίλησε το ταβάνι. Ή το πάτωμα. Η κατεύθυνση εδώ δεν έχει σημασία.

«Frega».

Κι εγώ απάντησα: «Με συγχωρείτε, αλλά αφού το σώμα χάθηκε, πώς καταφέρατε να κρατήσετε το επώνυμο;»

Η φωνή απάντησε απότομα, ενοχλημένη: «Αφού ήδη δεν μπορούμε να σε κατατάξουμε, δεν μπορούμε να σε τοποθετήσουμε πουθενά, θέλεις να σβήσουμε και τη μόνη αναφορά που έχουμε; Τότε πώς θα σε αναγνωρίζουμε;»

«Εντάξει. Πείτε μου τι μπορώ να κάνω για εσάς».

«Λάβαμε ειδοποίηση ότι τις επόμενες επτά γήινες μέρες θα φτάσουν εδώ μερικοί από τους πιο διάσημους δισεκατομμυριούχους».

«Για επίσκεψη;» ρώτησα.

«Εδώ δεν κάνουμε ούτε Shareholding ούτε Wall Street Eternity. Μόνο καμιά δημόσια πρόταση εξαγοράς πού και πού, αλλά αυτό δεν σε αφορά. Έρχονται επειδή τελείωσε ο χρόνος τους. Χρειαζόμαστε όμως τις συμβουλευτικές σου υπηρεσίες ως επόπτη κηδειών. Πρέπει να παρατηρείς και να αναφέρεις τι λέει και τι σκέφτεται ο κόσμος γι' αυτούς μετά τον θάνατο, και πώς συμπεριφέρονται».

«Τι μου προσφέρετε γι' αυτή την επιχείρηση;»

«Τα συνηθισμένα: 1 USD».

«Όχι αυτή τη φορά».

«Τι θέλεις τότε;»

«Να ξαναγεννηθώ φτωχός, όπως πριν. Αλλά αυτή τη φορά στ' αλήθεια στην Αμερική. Χωρίς λάθη».

«Γιατί;»

«Υπάρχει ένα πράγμα που μου λείπει περισσότερο από οτιδήποτε στη Γη».

«Οι γυναίκες;»

«Όχι».

«Τότε τι;»

«Η μυρωδιά των φρεατίων όταν ανεβαίνει ο ατμός. Εκείνο είναι το σπίτι μου. Εκείνος είναι ο τόπος μου».

Nando

ΣΥΝΕΧΕΙΑ IV

Μου έδωσαν τη λίστα, και ειλικρινά ξαφνιάστηκα που όλοι αυτοί οι δισεκατομμυριούχοι είχαν πεθάνει μαζί. Πώς θα τους αφηγούμουν έναν έναν; Ήταν σαν να ήθελε να χωρέσει μέσα στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, κι έτσι ζήτησα μια εξαίρεση: μία αναφορά τη φορά.

Και για προσωπικούς λόγους θα ξεκινούσα από τον θείο Warren — είχε στην κατοχή του τη Gillette μου, του χρωστούσα αυτή την ευγένεια.

Ύστερα θα περνούσα στους άλλους. Αλλά αυτό που πρόκειται να ακούσεις είναι ιδιόρρυθμο, και διδάσκει μόνο ένα πράγμα: δεν είμαστε παρά ένα προσωρινό δοχείο, όχι ένας χρόνος που περιέχει οτιδήποτε.

- **κηδεία του Jeff Bezos** → χρήμα, εξουσία, κληρονομιά, μέσα ενημέρωσης
- **κηδεία του Bill Gates** → τεχνολογία, έλεγχος, φιλανθρωπία, νοημοσύνη
- **κηδεία του Elon Musk** → λατρεία της προσωπικότητας, χάος, φανατικοί θαυμαστές, Άρης
- **κηδεία του Warren Buffett** → παλιό κεφάλαιο, διαδοχή, σιωπή
- **κηδεία του Donald Trump** → απόλυτο θέαμα, φατρίες, μιντιακό τσίρκο

Καλή ανάγνωση.

Nando

ΣΥΝΕΧΕΙΑ V

Κηδεία του Warren Buffett → παλιό κεφάλαιο, διαδοχή, σιωπή

Ήγινε κεκλεισμένων των θυρών. Περίμεναν μόνο λίγους ανθρώπους — άλλωστε, με τη Berkshire δεν ήταν τίποτε περισσότερο από το δοχείο μερικών ανθρώπων που κρατούσαν πολλά χρήματα, και δεν είχε διευθύνει ποτέ στ' αλήθεια μια εμπορική επιχείρηση, τουλάχιστον όχι άμεσα.

Όσοι αναπόφευκτα γέμισαν την αίθουσα ήταν δημοσιογράφοι και τύπος, δυο συνάδελφοι, δύο αληθινοί φίλοι, συγγενείς και η αναπόφευκτη ισόβια γραμματέας — αυτή με την οποία δεν κοιμήθηκε ποτέ. Όλοι έτοιμοι να αρπάξουν ένα κόμμα και να το κάνουν άρθρο, σημείωμα, γεγονός μέσα στο γεγονός. Ευτυχώς, κανείς τους δεν επιχείρησε να γράψει βιβλίο.

Ο θείος Warren, όπως πάντα, τους είχε προλάβει όλους. Κι όταν μιλούσε, τον άκουγαν — όπως ακούς έναν παππού που μαζεύει τα εγγόνια και τους διηγείται για τα ζώα της σαβάνας με μικροσκοπική λεπτομέρεια. Μόνο που η δική του σαβάνα ήταν το γραφείο του στη Νεμπράσκα, και σχεδόν κανείς δεν το ήξερε.

Κάποιος, ψιθυρίζοντας χωρίς να κουνά τα χείλη, ρώτησε τον διπλανό του αν είχε νόημα να κρατήσει εκείνη τη μετοχή ή να την πουλήσει — ένα ένστικτο χωρίς θεραπεία. Και η συμβουλή του δασκάλου ήταν πάντα η ίδια: αν δεν είσαι διατεθειμένος να βλέπεις τα χρήματά σου να χάνουν αξία στην αγορά, μείνε σπίτι και βάλ' τα κάτω από το κρεβάτι. Θα χάσουν αξία ούτως ή άλλως, αλλά τουλάχιστον θα ξέρεις πάντα τι έχει μείνει.

Κατά τη διάρκεια της ομιλίας του ιερέα, έφτασε ένα γράμμα — μόλις λίγες ώρες νωρίτερα — κι εκείνος επέμεινε να το διαβάσει ο

ίδιος:

Δεν θα σε ξεχάσουμε ποτέ. Ήσουν και παραμένεις ο δείκτης της ζωής μας, και οι διδαχές σου έχουν ήδη περάσει στις νέες γενιές. Γιατί είσαι, και θα είσαι πάντα, ο άνθρωπος που είπε: αν έξω βρέχει και θέλεις να μαζέψεις νερό, μη βγεις ποτέ με σουρωτήρι.

Αντίο, θείε.

Nando

Χτισμένος από τη Gillette. Πάντα ο πιστός σου ανιψιός, θείε Warren.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ VI

Κηδεία του Elon Musk — λατρεία της προσωπικότητας, χάος, φανατικοί θαυμαστές, Άρης

Περίμενα μεγαλύτερο πλήθος. Αντί γι' αυτό, βρήκα μάνατζερ που έμοιαζαν σχεδόν ανακουφισμένοι — σαν να ήταν ο Elon ένα δύσπεπτο γεύμα, ένα βαρύ φαγητό που όλο ανέβαινε στο στόμα. Ένας φτωχός άνθρωπος με πάρα πολλά λεφτά. Αυτός ήταν ο σιωπηλός τίτλος.

Στις ψιθυριστές κουβέντες, η ίδια επωδός: η μητέρα του — μοντέλο, καθαρίστρια — και πώς η μοίρα είχε στέψει το Αγόρι πλουσιότερο άνθρωπο στη Γη, κι όμως δεν είχε ποτέ μια σταθερή γυναίκα για να της τα αφήσει όλα. Υβριδικός, όπως η εταιρεία του. Μισός ιδιοφυΐα, μισός δυσλειτουργία.

Οι δημοσιογράφοι ήταν εκεί, φυσικά. Το μιντιακό τσίρκο δεν χάνει ποτέ μια κηδεία με προοπτική τηλεθέασης. Το τελετουργικό ήταν το συνηθισμένο — κάμερες, μουρμουρητά, η μυρωδιά των βρεγμένων λουλουδιών.

Αλλά ο ιερέας… ο ιερέας ήταν η πραγματική ανατροπή.

Όταν μίλησε για τον Elon, είπε: «Ήταν πιστός φίλος. Κάποτε με βοήθησε να αλλάξω την μπαταρία του Tesla μου και μου έκανε έκπτωση 2%. Χάρη σε εκείνη τη στιγμή έγινα ιερέας. Και γι' αυτό είμαι εδώ μαζί του σήμερα».

Δεν ξέραμε αν έπρεπε να γελάσουμε, να κλάψουμε ή να καλέσουμε ψυχίατρο. Γιατί ακριβώς τότε όρμησε μέσα ο **Sam Altman** — μάτια κόκκινα, φωνή σπασμένη — ρίχτηκε πάνω στο φέρετρο και φώναξε:

«Κάθαρμα. Με μήνυσες για 130 δισεκατομμύρια δολάρια. Έχασες. Και δεν μου έδωσες ούτε την ικανοποίηση να σου διαβάσω την απόφαση».

Ανάμεσα στα στεφάνια, ένα ξεχώριζε: ένα μοναδικό γαρίφαλο σταλμένο από τον Λευκό Οίκο. Κανείς δεν ανακάλυψε ποτέ τον αποστολέα. Ή όλοι ήξεραν και έκαναν πως δεν ήξεραν.

Το Twitter του — που έγινε X, που έγινε αίνιγμα — ήταν η υπογραφή του. Τον σημάδεψε τη μέρα που γεννήθηκε και τη μέρα που έφυγε.

Nando

ΣΥΝΕΧΕΙΑ VII

Κηδεία του Jeff Bezos → χρήμα, εξουσία, κληρονομιά, μέσα ενημέρωσης

Δηλώνω με απόλυτη γαλήνη ότι αυτή ήταν η κηδεία που με κέντρισε περισσότερο — όχι για το **χρήμα**, όχι για την **εξουσία**, όχι για την **κληρονομιά**, όχι για τα **μέσα ενημέρωσης** — αλλά επειδή η συγκεντρωτική διοίκηση δεν είχε επιτρέψει ποτέ καμία

προβολή προς τον νούμερο δύο της αυτοκρατορίας, έναν άνθρωπο που είχε οικονομικά και φορολογικά σφάλματα σκορπισμένα σε όλο τον κόσμο, που τον παρακολουθούσαν οι κυβερνήσεις και τον ανέχονταν μόνο λόγω του μεγάλου αριθμού ανθρώπων που απασχολούσε στις υποδομές του.

Αυτή όμως η έλλειψη σαφήνειας αντανακλούσε και μέσα στους λογαριασμούς — ποτέ βέβαιους, ποτέ τεκμηριωμένους — έδιναν αναφορές και αριθμούς, αλλά ποτέ αποδεικτικά έγγραφα.

Κι έτσι, στο εκδοτικό μέτωπο, είχε αρχίσει μια μικρή λογοτεχνική έξοδος προς την ανεξαρτησία, που διακήρυσσε: *καλύτερα λίγοι και σίγουροι παρά πολλοί και αμφίβολοι.*

Ο κόσμος όμως μέσα στην εκκλησία ήταν αφηρημένος, μιλούσε για άλλες κηδείες άλλων ανθρώπων, και το αυτί μου έπιασε μια παρέα γυναικών να λέει: *«Το έμαθες; Πέθανε κι ο Ιταλός γραφέας — αυτός που έγραψε το AMERICA και μιλούσε τις γλώσσες του κόσμου, τα περίφημα 225 ιδιώματα. Αυτός που όλες αγαπούσαμε γιατί έδινε χωρίς να ζητά χρήματα σε αντάλλαγμα».*

Αυτό με χτύπησε. Ήταν μία από εκείνες τις **μεταθανάτιες επιτυχίες** που οι άνθρωποι συνήθως δεν αναγνωρίζουν αμέσως και με άμεση ισχύ. Αρκεί μία γυναίκα να μη σε ξεχάσει — κι ύστερα ξεκινά ο ιός.

Για τον Jeff, ο ιερέας είπε: *«Ήμασταν και οι δύο φαλακροί. Εκείνος από επιλογή, κι εγώ επίσης».*

Καλό ταξίδι.

Nando

ΣΥΝΕΧΕΙΑ VIII

Κηδεία του Donald Trump → απόλυτο θέαμα, φατρίες, μιντιακό τσίρκο

Η Αμερικανική Αρκούδα Γκρίζλι — έτσι τον έλεγα — κατάφερε, ακόμη και στον θάνατο, να μείνει στο κέντρο. Ένα πλάσμα γεννημένο για τους προβολείς, ανίκανο να παραμερίσει, ακόμη κι όταν η αυλαία είχε ήδη πέσει.

Είχαμε ζήσει ασυνήθιστα χρόνια. Τέντωσε την Αμερική πέρα από τα ίδια της τα σύνορα, έκανε τις πενήντα πολιτείες πενήντα πολιτείες συν διακόσιες επτά φιλοδοξίες, κι έπειτα έκανε πίσω. Μια σπάνια πράξη αυτοσυγκράτησης — ή απλώς η μοίρα που σταμάτησε για να πάρει ανάσα.

Υπήρξε το κεφάλαιο της Βενεζουέλας, όταν ο Maduro έπεσε σε μια σκηνή που έμοιαζε περισσότερο με σινεμά παρά με ιστορία. Ύστερα η σύντομη γοητεία για τη Γροιλανδία. Ύστερα ο Ινδικός Ωκεανός, σαν να ακολουθούσε μια ιδιωτική πυξίδα που μόνο εκείνος μπορούσε να διαβάσει.

Πάντα μετακινούσε τον ορίζοντα λίγο πιο μακριά, ακόμη κι όταν κανείς δεν το ζητούσε.

Ανάμεσα στα στεφάνια, ένα ξεχώριζε — ένα μοναδικό γαρίφαλο. Χωρίς όνομα αποστολέα. Ή κανείς δεν ήξερε ή όλοι ήξεραν και διάλεξαν τη σιωπή.

Το Twitter του, που έγινε X, που έγινε αίνιγμα, ήταν η αληθινή του υπογραφή. Τον σημάδεψε τη μέρα που μπήκε στην αίθουσα, και ξανά τη μέρα που έφυγε.

Αντίο, κύριε Πρόεδρε.

Nando

ΣΥΝΕΧΕΙΑ IX

Κηδεία του Bill Gates → τεχνολογία, έλεγχος, φιλανθρωπία, νοημοσύνη

Οι περιουσίες στη ζωή δεν χτίζονται — τις **αποδέχεσαι** και ύστερα τις **διαχειρίζεσαι** με το σωστό κράτημα. Ο Bill ήταν ακριβώς αυτό: μια ευκαιρία που αξιοποιήθηκε σωστά, ένας τρόπος ύπαρξης που γίνεται στιλ, κλάση, κάτι που απλώς δεν μπορείς να ξεχάσεις.

Δεν θα ξεχάσω ποτέ την πρώτη φορά που τον συνάντησα έξω από την πανεπιστημιούπολη. Δεν ήξερα ποιος ήταν, έπεσε πάνω μου κατά λάθος, κι επειδή ήμουν νέος και βλάκας, κόντεψα να τον χτυπήσω. Εκείνος όμως — προνοητικός, προσεκτικός, άνθρωπος με αρετή και κοφτερή αντίληψη — με κοίταξε και είπε: *«Μικρέ, πλήρωσε δύο μπίρες, δεν έχω λεφτά»*. Έβγαλα λοιπόν είκοσι δολάρια, και το κορίτσι τράβηξε τη φωτογραφία.

Τι **κάθαρμα** — για να ανακαλύψω χρόνια αργότερα ποιος ήταν.

Μπαίνοντας στην κηδεία του ένιωσα σαν να έμπαινα σε οικογενειακή συγκέντρωση, μόνο που εγώ δεν ήμουν μέρος της κληρονομιάς του και δεν είχα ποτέ καμία φιλοδοξία γι' αυτήν. Ο κόσμος ψιθύριζε συνεχώς ποιος ήταν, τι ήταν, και πίσω από εκείνον τον ήρεμο, συγκροτημένο αέρα του υπήρχε ένας άνθρωπος του οποίου η γενναιοδωρία πήγαινε πολύ πέρα από το ορατό.

Κατά την ομιλία του, ο ιερέας είπε: *«Χάρη σε εκείνον ψηφιοποιήσαμε την εκκλησία, και τώρα οι εξομολογήσεις καταγράφονται κρυφά και στέλνονται κατευθείαν στον Πάπα»*. Ένα δειλό μουρμουρητό απλώθηκε στους παρευρισκόμενους —

ώσπου πρόσθεσε ότι αστειευόταν: *«Δεν πάνε στη Ρώμη. Πάνε κατευθείαν στη CIA»*.

Οι δημοσιογράφοι ήταν ασυνήθιστα ευγενικοί. Πολλοί είχαν δουλέψει γι' αυτόν, και όλοι ζητούσαν συνεχώς σιωπή, γιατί μέσα σε εκείνον τον μετέωρο χρόνο **το φέρετρο του Bill μιλούσε**.

Αντίο, φίλε μου.

Nando

NEW YORK — ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στο τέλος, όλα κλείνουν έτσι: χωρίς φανφάρες, χωρίς χειροκροτήματα, χωρίς κανέναν να σε συνοδεύσει ως την πόρτα. Μόνο εσύ, το όνομά σου γραμμένο κάπου, κι ένας διάδρομος που αρνείται να τελειώσει.

Το να ξέρεις τι λέει ο κόσμος όταν πεθαίνεις είναι ένα προνόμιο που δεν θα έπρεπε να το έχει κανείς. Καταστρέφει τη ρομαντική ιδέα του τέλους. Σου δείχνει ότι η αλήθεια φτάνει πάντα αργά, όταν είναι πια άχρηστη.

Περπάτησα ανάμεσα στα φέρετρα σαν υπάλληλος του άλλου κόσμου, με το καθήκον να συντάξω μια αναφορά που δεν θα διαβάσει ποτέ κανείς. Κι όταν ήρθε επιτέλους η απόφαση για μένα, δεν δίστασα: **διάλεξα να επιστρέψω ως γυναίκα.** Οι πιο δυνατές, οι πιο οξυδερκείς, οι πιο στρατηγικές. Αφήνουν τον κόσμο να τις λέει αδύναμες μόνο για να δουν ποιος θα την πατήσει.

Ύστερα με ρώτησαν πού ήθελα να ξαναγεννηθώ. Δεν τους άφησα να τελειώσουν: **Αμερική.** Οποιαδήποτε πολιτεία, οποιαδήποτε πόλη. Ήθελα μόνο μία εγγύηση: ότι αυτή τη φορά την αποστολή

θα τη χειρίζονταν επαγγελματίες, και ότι κατά την παράδοση θα ζητούσαν υπογραφή.

Έτσι θα ξέρω ότι έφτασα στ' αλήθεια. Στον τόπο όπου θα ζήσω, και όπου θα πεθάνω ξανά. Με την ίδια ηρεμία, την ίδια ειρωνεία, το ίδιο κοντό βήμα όπως πάντα.

Τέλος.

Nando

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

«Είχαμε ένα πράγμα κοινό — και μη νομίσεις ανόητα ότι ήταν τα χρήματα. Ήμασταν όλοι νεκροί, αλλά μόνο όσοι αφηγήθηκαν την ιστορία δεν θα ξεχνιούνταν ποτέ».

Ferdinando Frega